

Svědci

Senát se sešel jako obvykle. Uprostřed měsíce, jak se schází pravidelně kromě letního období, za rozbřesku dne, téměř v plném počtu ve své budově, která zůstala, leckomu na zlost, i přes požár téměř nepoškozena. Zvěsti o událostech předešlého dne, které se již rozšířily, jakož i zpráva o Neronově připravovaném projevu a i o představení v cirku, natolik působily, že tentokrát se mnoho členů neomluvalo jako jindy. Pravidelná měsíční zasedání v idech měsíce měla rutinní charakter. Projednávaly se při nich běžné pracovní záležitosti.

Nero sám spal tak dlouho, že nestihl ani oběti. Potom ale dorazil s o to větším nadšením, políbil oba konsuly a krasořečnický žádal o omluvu svého zpoždění, které prý způsobily ty nejdůležitější státní úkoly. „Ale,“ řekl žertem, „jsem připraven přijmout jakýkoli trest za toto své provinění. Věřím však, že otcové budou vůči mně mírní, až uslyší, co jim přicházím sdělit.“

Senátoři ztlumili své zívání a ve svých křeslech ze slonové kosti zaujali pohodlnější pozice, aby se připravili na přežití hodinového krasořečnění, zpracovaného podle těch nejlepších Senekových zásad. Nero se však tentokrát spokojil s tím, že vyslovil jen několik nevyhnutelných vět o věčném životním pořádku, který bozi a předci stanovili, a přešel rovnou k věci.

„Zhoubný požár Říma v létě, největší neštěstí, které kdy Řím potkalo od jeho zpusťování Galy, nebyl žádným trestem bohů za nemravnost Říma, či politickou a státnickou nutností, jak mnozí zlovolníci neustále tvrdí. Nýbrž obyčejný zákeřný skutek, hrůzný zločin, se kterým se lidstvo ještě nesetkalo. Vymysleli si jej a po zralé úvaze se jím provinili takzvaní křesťané, jejichž odporná pověra se se vši zákeřností rozšířila mezi římskými zločinci a římskou nic nechápající spodinou.“

Spiknutí bylo o to nebezpečnější, že opovržením hodní křesťané se navenek chovali vzorně, hostinami nabízenými zdarma a almužnami na všechny strany vábili chudáky a potom šířili svoji děsnou zlobu vůči celé společnosti se vším všudy na svých tajných shromážděních, která přísně hlídali před vnějším světem. Pojídali lidské maso a zapíjeli to lidskou krví! Prováděli kouzla, kterými uzdravovali nemocné, a získávali je tak do svého vlivu. Někteří očarování jim svěřili i svůj majetek, který pak byl dále používán proti Římu.“

Nero se na chvíli odmlčel, aby nadšení senátoři svými výkřiky mohli vyjádřit zhnusení nad tím vším, co slyšeli v tom proslulém projevu. Potom pokračoval:

„Z mravních důvodů nemohu a ani nechci veřejně sdělit všechnu tu špínu, které se křesťané při svých tajných shromážděních dopouštěli. Nejdůležitější ale bylo, že právě oni, spoléhající na svůj počet, podpálili Řím a na příkaz svých vůdců se shromáždili na pahorcích, projevující radost a nadšení, čekající na Krále, jenž měl za úkol svrhnout Řím, založit novou říši a co nejhrůzněji potrestat všechny, kteří mysleli jinak.“

Kvůli tomuto plánu se křesťané vyhýbají svým povinnostem občanů a státním úkolům, neboť, ač je to neuvěřitelné a ostudné, i někteří občané byli v naději na odměnu zapojení do toho spiknutí. Za příklad toho, že křesťané nenáviděli vše, co jiní lidé považují za posvátné a cenné, je třeba uvést, že neobětovali římským bohům a považovali umění za zkázonosné a nechodili ani do divadla.

Zardousit toto spiknutí bylo jednoduché, protože zbabělí křesťané, jakmile byli chyceni, prozrazovali se navzájem. Když jsem dostal o jejich činu první zprávu, podnikl jsem co nejrychleji všechno pro to, abych zachránil stát a potrestal žháře. Největší podporou v mé činnosti mi byl prefekt pretoriánů, Tigellinus, který si zasloužil plné uznání senátu.

Mnozí křesťané byli cizinci, kteří neuměli ani latinsky, zloději, kteří přišli do Říma s ostatním lidem, který se do města neustále přestěhovává ze všech koutů světa. Lidem bez kořenů, se špatnými zvyky. Rozsáhlost spiknutí opravňovala Tigellina k příslušným zákrokům, protože městská stráž by nestačila na zajištění viníků a na zastavení neklidů, vyvolaných křesťany.

Nebezpečnost spiknutí oprávnila nasazení veškeré síly preto-riánů. Tímto postupem pak neměl být v žádném případě odsunut stranou městský prefekt Flavius Sabinus, který je znám svými schopnostmi. Naopak Flavius Sabinus si taktéž zaslouhuje uznání, protože jeho stráže v každé čtvrti, nelitující námahy, provázely pre-toriány při zatýkání, protože znaly nejlépe domy i jejich obyvatele.“

Aby poskytl otcům čas rozmyslet si věc, nastínil poté Nero krátký pohled na vznik křesťanské pověry. Na samém počátku si ji v Galileji vymyslel nějaký horlivec, kterému lidé začali říkat Kristus. Prokurátor Pilát Pontský ho odsoudil k smrti jako zločince proti státu a podařilo se mu tenkrát udusit vznikající neklid. To prý bylo v době Tiberiovy vlády. Když se rozšířily nesmyslné zvěsti, že ten zločinec vstal z mrtvých, nechali jeho učedníci v Judeji znovu vzkvést jeho pověrám a ty se odtud rozšířily dál po říši jak tajemná rakovina nebo vše zachvacující mor. A stoičtí učenci s vrásčitými obličejí mu mlčky přihlíželi.

„Židé na křesťanskou pověru nepřistoupili,“ zdůraznil Nero. „Židy nelze obvinít ze spiknutí, jak se o to někteří ze svých před-sudků vůči židovství a ve svém hněvu na Židy snaží. Naopak, právě oni žili, díky svým mimořádným právům, a v nemalé míře díky své rozumné Radě, podřízení soudní moci, jako Římu prospěšní poddaní.“

Toto tvrzení bylo přijato senátem chladně. Senát ve své podstatě nebyl nikdy nakloněn caesarovým názorům a jeho opakovanému potvrzování mimořádných židovských práv v Římě. „Proč bychom měli trpět stát ve státě,“ tvrdili. Nero však pokračoval ve svém naléhání:

„O Neronovi se říká, že v trestání zločinců je příliš měkký. Říká se o něm, že již zapomíná přísné prostředky svých předků a svádí mládež k změkčilým tělesným cvikům a nenabádá ji k vojenským ctnostem. Nastal okamžik ukázat, že se Nero nebojí pohledu na krev, jak někteří stoičtí učitelé s vráskami na čele zakysle tvrdí. Neslýchaný zločin si žádá neslýchaný trest.“

Nero využil své umělecké představitivosti, aby potrestáním křes-tanů nabídl senátu a lidu takové divadlo, které nikdy nebude vyma-záno z římských kronik. „Na vlastní oči, vážení otcové, se přijdte podívat, jak Řím potrestá křesťany, nepřátele lidstva.“

Po této slavnostní promluvě začal opět žertovně používat první osobu a pokorně navrhl, aby se projednání jiných zpráv přeložilo na příští zasedání senátu, aby se otcové přímo ze senátu odebrali ve svých nosítkách ve slavnostním průvodu do cirku, přirozeně, pokud proti tomu nic nenamítají.

Konsulové vyslovovali formálně Neronovi díky za jeho prozíravost a rychlý zásah, kterým zachránil vlast před hrozícím nebezpe-čím. Pak projevíli uspokojení nad tím, že jim bylo objasněno, kdo je skutečným žhářem Říma. Bylo to prý užitečné, protože se tím umlčely všechny hloupé řeči. Konsulové navrhli, aby zkrácené znění Neronovy řeči bylo uveřejněno jako státní prohlášení, a souhlasili s ukončením schůze. Z procedurálních důvodů byla ještě položena otázka, zda si někdo z vážených otců přeje slovo k probírané zále-žitosti, i když bylo vše jasné.

Senátor Paetus Thrasea, jehož ješitnost byla dotčena Neronou zmínkou o stoických učencích s vrásčitým obličejem, se oka-mžitě přihlásil a posměšně navrhl, aby senát rozhodl o nezbytných děkovných obětech bohům za odvrácení hrozného nebezpečí.

„Děkovné oběti se sloužily i za jiné ostudné činy. Proč by křes-tané měli být horší, když Nero ukázal, že se bojí pověr stejně jako filosofie, která odhaluje pokrytectví.“ Nero neposlouchal, nohou již nervózně podupával o zem. Senát odhlasoval ve spěchu děkov-né oběti Jupiteru Custovi, a i jiným bohům. Teď se konsulové již netrpělivě ptali, chce-li ještě někdo slovo.

Tu můj otec Marcus Mezentius Manilianus povstal proti svým zvykům, postavil se, aby jeho hlas byl lépe slyšet, a nepatrně se zajíkaje požádal o slovo. Jeho sousedé ho tahali za cípy tógy, aby se posadil a mlčel, protože zřejmě měl v hlavě. Otec ale cípy jen obtočil kolem sebe a promluvil, potřásaje hněvivě svojí holou hlavou:

„Konsulové, otcové, Nerone, ty jenž jsi prvním mezi sobě rov-nými! Všichni víte, že na zasedáních senátu jsem toho mnoho nenamluvil. Nechubím se svojí moudrostí, které ani nemám na rozdávání, i když jsem po sedmnáct let přispíval k společnému dobru ve výboru pro otázky východu. Viděl jsem zde na tomto památném místě mnoho ostudného a nepožehnaného, ale nic tak ostudného, jak dnes ráno, mé staré oči ještě neviděly. Dospěli jsme tak daleko, že Římský senát, jak jsem se právě stal svědkem,

mlčky schválil, jen podle nějakých zpráv, pouze na základě udání, bez zákonného soudního procesu, jen na základě nepotvrzených obvinění, rozhodnutí o popravě tisíců lidí, mužů, žen i dětí, a mezi nimi několik stovek občanů, dokonce i příslušníků jezdeckého stavu, a to tím nejhroznějším způsobem.“

Ozvaly se odmítavé výkřiky. Tigellinus dostal slovo na vysvětlení: „Mezi nimi není jediný příslušník jezdeckého stavu. Jestliže ano, pak zatajil svůj stav.“

Nero, jenž s námahou skrýval svou netrpělivost, se otázal: „Mám tomu rozumět tak, že pochybuješ o mé upřímnosti a mém smyslu pro spravedlnost, Marku Maniliane?“

Někdo se pokusil vzkřiknout, brunátný hněvem, že můj otec učinil špatně, když se pokusil po bok nejurozenějším mužům Říma postavit opovržením hodné křesťany, jejichž odsouzení a veřejnou popravu senát schválil z politických důvodů. Konsulové mu přikázali, aby mlčel. Otec však pokračoval:

„Jsem znechucen a zahlcen vším kalem Říma, než abych dokázal rozumně mlčet. A tak dosvědčuji, že já sám jsem cestoval v době Pontského Piláta do Jeruzaléma a do Galileje, na vlastní oči jsem viděl Ježíše Nazaretského na kříži, toho, který nejen že je pojmenováván Kristus, nýbrž on Kristem a zároveň Božím Synem je. Mohu doložit, že na vlastní oči jsem viděl jeho prázdný hrob a i jeho samého, když třetího dne vstal z mrtvých, bez ohledu na všechny židovské lži.“

Mnozí se rozkřičeli, že se otec pomátl, ale zvědavější žádali, aby pokračoval. Senátní většina měla zlost na Nerona a vůbec byla pro republiku. To měj vždy na paměti, můj chlapče Julie.

Otec tedy ještě mohl povědět: „Ve vší tichosti a lidské slabosti jsem ho před dávnými časy vyznal Kristem, i když ve vlastním životě jsem nedokázal vždy naplňovat jeho příkazy. Přesto věřím, že mi mé hříchy odpustí, a snad mi i dopřeje skromné místo ve svém království, ať je jeho říše jakákoli, to jsem si ještě nedokázal ujasnit. Věřím, že je to království milosti, pokoje a světla, tam, zde, nebo kdekoli jinde. Ale toto království nemá žádný politický význam. Proto křesťané nemají politické cíle, nýbrž věru, že člověk je svobodný skrze Krista a na cestě za Ním. Těch cest může být nekonečně mnoho, nebudu zde o nich s vámi diskutovat, ale věřím, že všechny, spolu s lidskou slabostí, vedou vždy do stejné

zátoky věčnosti, do jeho království. Ježíši Kriste, Boží Synu, smiluj se nad námi.“

Konsulové přerušili jeho řeč, protože odbočil od tématu a začal filosofovat. Nero požádal o slovo a promluvil klidně:

„Nechci maličkostmi zkoušet trpělivost otců. Marcus Manilianus řekl své. Vždy jsem byl toho názoru, že můj otec, božský Claudius, jednal v pomatení mysli, když zavraždil svou ženu Messalinu a s ní tolik urozených mužů a doplnil potom senát nehodnými členy. Jen z úcty k jeho památce jsem o tom nechtěl dříve mluvit, protože ze své svobodné vůle jste ho provolali božským, když zemřel, naštěstí pro Římský senát a i lid, ještě dříve, než se úplně pomátl. Vlastní slova Marka Maniliana potvrzují, že není hoden purpurového lemu a rudých střevíců. Zřejmě se zbláznil. Proč, o tom se nyní nedohadují. Navrhuji však, s přihlédnutím k jeho holé hlavě, abychom jej vyloučili ze svého středu a poslali ho do nějakých jižních lázní, aby si tam dal do pořádku své duševní zdraví. Jsme, myslím, v této věci zajedno, že není třeba ani hlasovat.“

Avšak někteří senátoři si přáli vydráždit Nerona, když to odnese někdo jiný. Proto pokřikovali, že Marcus má pokračovat, bude-li mluvit k věci a ne filosofovat. Paetus Thrasea si, ve své zlobě, vzal slovo a pronesl, stavě se nestranným:

„Všichni jsme snad toho názoru, že Marcus Mezentius je mimo své smysly. Ale z moci bohů se člověku občas dostane daru vidění. Snad se v něm skrývají tyto schopnosti po jeho etruských předcích. Jestliže nevěří, že křesťané podpálili Řím, nechť nám stejně přesvědčivě, jako zní obvinění v krásné řeči Neronově, on sdělí jméno skutečného žháře.“

Otec se rozčlilil: „Jen se posmívej, Paete Thrase, i tvůj konec je nablízku! Pro pochopení toho všeho není třeba žádných schopností. Z podpálení Říma neviním nikoho, ani Nerona ne. I když mnozí z vás, z pouhé zloby, byste chtěli toto obvinění slyšet veřejně a ne jenom šeptem za zády. Nerona není třeba hájit. Ale jenom věřím a dosvědčuji, že křesťané jsou ve věci požáru Říma nevinní. To říkám proto, že je dobře znám.“

Litostivě potřásaje hlavou pozdvihl Nero svou ruku a poznal: „Dostatečně jasně jsem ve své řeči zdůraznil, že neviním všechny křesťany z požáru Říma. Odsoudil jsem je jako nepřátele lidstva, a to na základě dostačujících důkazů. Jestliže si Marcus

Manilianus přeje dokázat, že on sám je nepřítelem lidstva, záležitost bude složitější a nebude možno ho brát jako pomateného na jeho obhajobu.“ Nero se ale zmýlil, myslel-li si, že otce zastraší, aby mlčel. Ve své poctivosti i málomluvnosti byl to přeci jen tvrdošíjný člověk. Pokračoval:

„Jednou v noci, na břehu Galilejského moře, jsem potkal zbičovaného rybáře. Měl jsem důvod věřit, že to byl vzkříšený Ježíš Nazaretský. Slíbil mi, že jednou zemřu, abych jeho jméno ozářil. Tehdy jsem mu nerozuměl. Myslel jsem si, že mi prorokuje zlo. Nyní rozumím a děkuji mu ze všech svých sil za jeho dobrou zvěst. Abych ozářil jméno Ježíše Krista, Božího Syna, prohlašuji, že jsem křesťan a účastník jeho křtu, Ducha i Svatého hodu. Mně přísluší totéž odsouzení jako křesťanům. A potvrzuji, pokud to ještě ctění otcové nevíte, že největším nepřítelem lidstva je Nero sám. I vy se stáváte nepřáteli lidstva, a to tak dlouho, dokud budete snášet jeho svévolné tyranství.“

Nero se domlouval s konsuly. Ti bez prodlení prohlásili zasedání senátu za tajné, aby do města nepronikla tak hrozná ostuda, že člen senátu se odvážil veřejně hájit tu hroznou pověru a to jenom z nenávisti vůči celému lidstvu. Můj otec jen prosadil svoji vůli. Aniž by považoval za potřebné o tom hlasovat, rozhodl senát odebrat Marku Mezentiu Manilianovi jeho široký purpurový lem a jeho rudé střevíce.

Podle práva by měl být přiveden do cirku jako ostatní křesťané, ale aby se předešlo ostudě, bylo lepší vyvést ho ve vší tichosti za hradby. Tam mu měla být mečem sražena hlava.

Tigellinus navrhl mého otce před popravou zmrskat. Senát by se možná k návrhu přidal, kdyby ho nepřednesl právě Tigellinus. Bylo rozhodnuto, že nebude zmrskán, protože zřejmě přišel o rozum a byl přece jen dřívějším členem senátu.

Před shromážděnými patres strhli konsuly vybraní senátoři z otce jeho tógu i tuniku, rudé střevíce, a převrátili jeho stolicí ze slonové kosti. Když se toto odehrávalo za hrobového ticha, povstal náhle i senátor Pudens Publicola a oznámil chvějícím se hlasem, že i on je křesťan.

Avšak jeho letití přátelé ho obstoupili, přinutili, aby se posadil, zacpali mu ústa a vzájemně se hlasitě bavili a smáli, aby umlčeli jeho slova. Nero prohlásil, že senát má již dost ostudy, sezení bylo

ukončeno a brumlání starce nikdo nevěnoval pozornost. Pudens byl z Valeriů, a Publicola. Můj otec jenom bezvýznamný Manilianus, a to ještě díky adopci.

Vztahy mezi Neronem a senátem nebyly ještě nikdy tak vyhrocené, že by caesar musel mít při zasedání při sobě stráž. Tentokrát tu však byla pro zdůraznění slavnostního a mimořádného významu chvíle. Sotva se senátoři v nosítkách začali podle věku řadit do slavnostního průvodu, Tigellinus přivolal dovnitř centuriona, který čekal venku. Prikázal mu, aby odvedl s deseti pretoriány otce za hradby na nejbližší popraviště, aniž by vzbudili pozornost.

Centurio i vojáci se přirozeně naštváli, protože se obávali, že zmeškají představení v cirku. Když byl otec konečně nahý, strhli z ramen nejbližšímu okounějícímu otrokovi nějaký přehoz, a ovinuli jím otce. Otrok ještě chvíli pobíhal s nárkem kolem otce a chtěl získat zpět svoje jediné oblečení. V otrockých šatech čekal otec na smrt.

Navíc zde byly manželky senátorů, které čekaly na své chotě, uvelebeny v nosítkách. Kvůli délce cesty měli v průvodu, který se ubíral pěšky, jít zvláště senátoři, a jejich manželky se s nimi měly sejít až před cirkem, kam byly již předem přineseny sochy římských bohů na svých podstavcích. Paní Tullia znervózněla, když nikde neviděla otce, proto sestoupila ze svých nosítek, aby ho vyhledala. Podle jejího mínění se choval podivně již předešlého večera.

Když se paní Tullia na něho vyptávala, nikdo ze senátorů se neodvážil jí odpovědět, protože zasedání senátu bylo prohlášeno za tajné a oni byli tudíž přísahou zavázáni k mlčenlivosti. Navíc rozpak vyvolal senátor Pudens, který prikázal, aby ho raději odnesli domů, protože si nepřál přihlížet tomu ostudnému představení v cirku.

Váhavě tam postávalo několik dalších senátorů, kteří měli tajné sympatie s křesťany či nenáviděli Nerona a vážili si otce za jeho statečné vystoupení, které v jejich očích zachránilo čest Říma, a uvažovali, zda si nevezmou příklad od Pudenta a nevzdálí se z průvodu.

Paní Tullia pobíhala slavnostním průvodem a stále více vyděšená hlasitě naříkala na otcovu roztržitost a nedbalost. Tu se všimla svého plačícího otroka a vedle něho starého muže, kterého pretoriáni odváděli s otrockým šatem přes ramena. Když přistoupila

blíž, poznala otce, udivila se nad směrem jeho cesty a ze široka se postavila pretoriánům do cesty s otázkou:

„Co sis zase vymyslel, Marku? Co toto má znamenat? Nenutím tě, abys šel do cirku, když ti to je tak proti mysli. Jsou i jiní, kteří nejdou. Půjdem v klidu domů, jestli chceš. Nic ti nevyčítám.“

Centurio na ni ovšem naléhal, aby se klidila z cesty a ve spěchu ji přetáhl důtkami. Nejdřív tou neslýchanou pohanou celá zkoprněla, ale potom se na ozbrojence vrhla a zajela mu nehty přímo do očí. Rozkřičela se, aby toho ničemu chytli do želez, protože se odvážil udeřit manželku senátora.

Ale to tu již byla veřejná ostuda. Mnoho žen sestoupilo ze svých nosítek, i když jim v tom jejich muži bránili, a seběhly se paní Tullii na pomoc. Ženské nastrojené ve slavnostních šatech obklopily pretoriány a zjišťovaly, co se stalo. Otec nelibě nesl, že vyvolal tolik pozornosti, a prosil zoufale paní Tullii, aby se uklidnila:

„Nejsem již členem senátu. Poslechni centuriona dobrovolně. Je to má vůle. Uvědom si svoji čest a neponižuj se před nimi! Myslím, že můžeš jít svobodně do cirku. Nemají právo ti v tom násilím zabránit.“

Paní Tullie se rozplakala a nařikala: „Ještě nikdo mě, u Herkula, nenařkl, že bych se před někým ponižovala! Jestli mi máš za zlé, co jsem ti včera večer pověděla o tobě a těch tvých křesťanech, tak jsi mi to měl říct přímo, aniž sis to celou noc přebíral. Není nic odpornějšího, než muž, který se neodvážá říci ženě své výhrady přímo.“

Jiné vážené manželky senátorů začaly souhlasně přitakat a smát se: „Přesně tak, Maniliane, kvůli nějakému slůvku není třeba ve zlosti se zbavovat křesla ze slonové kosti. Přestaň s tou hloupou komedií, odpusť paní Tullii, jestli tě nějak urazila. Jste přeci žena a muž a spolu jste poctivě zešedivěli.“

To se paní Tullie hluboce dotklo. Strhla si svůj sváteční klobouk a rozkřikla se: „Podívejte se na vlastní oči, vy klepny, která z vás najde na mé hlavě jediný šedivý vlas? Ne, vůbec si vlasy nebarvím, i když přirozeně používám arabské vodičky, které uchovávají přirozenou barvu vlasů. Váš nesmysl o barvení je jen závistivá pomluva!“

Otec řekl centurionovi: „Nadchází poslední okamžik mého života, snad nejdůležitější. Nesnesu již naslouchat ženskému klábosení. Odveď mě odtud, jak jsi dostal příkaz.“

Ale ženy je obklopily a centurio se neodvážil rozkázat svým vojákům, aby je násilím odvedli, poté, co dostal za vyučenou, když se snažil zvládnout jen paní Tullii. Nevěděl si s tím rady.

Když si však Tigellinus všiml, že shluk lidí i rámus kolem se rozrůstá, s mrtvolně šedým obličejem si prorazil cestu k mému otci, udeřil pěstí paní Tullii do prsou a zařval: „Táhni z cesty, ty prokletá děvko. Nejsi již ženou senátora, ani tě nechrání jeho čest. Jestli okamžitě nezavřeš ten svůj zobák, nechám tě zavřít pro rušení veřejného pořádku a zostouzení slavnostního průvodu senátu.“

Paní Tullia smrtelně zbledla, když zjistila, že je to skutečně vážné. Ale hrůza ani na okamžik neochromila její hrdost. „Ty služebníku dábla,“ zaklela, vybavujíc si bezesporu jedno z úsloví mého otce, když si nedokázala vymyslet nic jiného. „Běž si obchodovat se svými koňmi a provozovat to smilstvo se svými chlapečky. Přestoupil jsi svá práva, když jsi udeřil římskou občanku před budovou senátu. Jen městský prefekt má právo mě zadržet. Nestoudnost tvého chování vyvolá více zla než má klidná otázka, co se děje a kam se ubírá můj manžel v doprovodu strážce. Odvolám se k caesarovi!“

Nero právě vynadal Tigellinovi, že tak špatně zvládl svoje úkoly při zadržování křesťanů. Proto byl velmi rozladěn. Ukázal jen posměšně rukou a dodal: „Támhle je. Prosím, máš možnost. On rozumí nejlépe celé věci.“

Otec však varoval paní Tullii: „Nežeň se kvůli mně sama do záhuby, drahá Tullie. A nevnášej bolest do posledních okamžiků mého života. Odpusť mi, jestli jsem ti kdy ublížil a promiň mi, že jsem ti nebyl mužem podle tvých představ. Byla jsi mi vždycky dobrou ženou, i když jsme na spoustu věcí měli rozdílné názory.“

Paní Tullia se rozzářila štěstím. Úplně zapomněla na Tigellina, objala mého otce a vykřikla: „Rekl jsi mi skutečně drahá Tullie? Počkej okamžik, hned se vrátím.“

V slzách i se smíchem přiběhla k rozhněvanému Neronovi, zdvořile ho pozdravila a prosila: „Buď milostiv a vyjasni mi, jaké nedorozumění se přihodilo. Všechno lze urovnat, jen když je dobrá vůle.“

Nero ji zarazil: „Tvůj muž mě hluboce urazil, ale to bych mohl přirozeně prominout. Ale na zasedání senátu se veřejně přiznal, že je křesťan. Senát ho zbavil jeho hodností a odsoudil jako nepřitele

lidstva k popravě mečem. Buď tak hodná a mlč, protože se chceme vyhnout veřejné ostudě. Proti tobě nikdo nic nemá. Svůj majetek si smíš ponechat, i když majetek tvého muže pro jeho zločiny propadne státu.“

Nevěřic svým uším, paní Tullia vzkřikla: „Již žiji dlouho. Není jiné obvinění, než že si začal s křesťanstvím?“

„Stejný soud dopadne na všechny křesťany pro jejich zlovůli,“ vysvětloval Nero netrpělivě. „Jdi si po svých a již mě neruš! Nevidíš, že spěcháme? Státnické povinnosti ode mne žádají, abych jako první občan vedl slavnostní průvod do cirku.“

V tu chvíli paní Tullia, jako v dobách, kdy patřila k nejkrásnějším ženám Říma, vzpřímila hrdě hlavu, zapomněla na svoji dvojitou bradu a vykřikla: „Mám za sebou bohatý život a ne vždy jsem se chovala tak mravně, jak se žádá. Jsem ale Římanka a budu následovat svého manžela kamkoli. Nechtě je po tvém! Kam jde Gaius, půjde i Gaia. I já jsem křesťanka a veřejně to vyznávám!“

Nebyla to pravda. Naopak, neustále ztrpčovala život mému otci a opovrhovala jeho křesťanskými přáteli. Nyní však obrátila zvědavost shromážděných na sebe a zakřičela co nejsilnějším hlasem:

„Všichni poslouchejte! Římský senáte, lide! Já, Tullia Manilia, dříve Valeria a před tím Sullia, jsem křesťanka! Sláva Ježíši Kristu Nazaretskému a jeho království!“

A aby potvrdila svá slova, dodatečně vzkřikla: „Haleluja!“ tak jak slýchala v domě mého otce to slovo opakovat, když se shromáždili a přeli se s jinými křesťany o různých cestách.

Neměla silný hlas, však přesto bylo kolem hodně těch, co naslouchali. Tigellinus zacpal svou pěstí její ústa. Když manželky senátorů viděly Neronův nepřičetný hněv, rychle se vrátily do svých nosítek. Jejich zvědavost okamžitě vyhasla, tragické Tulliino gesto je ochromilo. Již začínaly chápat, co se v senátu skutečně odehrálo. Jen s největším úsilím se Nero ovládl a zasyčel:

„Dostane se ti oč žádáš, bláznivá děvko, jen když už budeš zticha. Bylo by správné, kdybych tě za trest poslal do cirku spolu s ostatními, ale na Dirké jsi příliš ošklivá a stará. Můžeš následovat svého manžela v milosrdenství meče, ale za to děkuj slávě svých předků, ne mně!“

Celá tato scéna se odehrála zásluhou paní Tullie příliš veřejně, než aby si Nero dovolil předhodit manželku dřívějšího senátora

šelmám před zraky lidu. Když paní Tullia odcházela s pretoriány ke svému muži, Nero se pomstil tím nejbystřičejším způsobem a přikázal Tigellinovi, aby celá domácnost mého otce byla zadržena a každý, kdo se prohlásí křesťanem, ať je přiveden do Velkého cirku. Aedilův pomocník nechtě zapečetí dům a zabaví všechny doklady, týkající se majetku.

„Ty se jejich majetku nedotýkej!“ varoval ho Nero. „Raději na to dohlédnu sám, ty sám vše zkazíš a mne nutíš, abych dělal policajta.“ Utěšovalo ho jen pomyšlení na nesmírné bohatství mého otce a paní Tullie. Před budovou se shromáždilo několik starostlivých křesťanů, kteří čekali na rozhodnutí senátu, doufajících do poslední chvíle, že autorita senátu zachrání křesťany před hrůzami cirku. Mezi nimi byl nějaký mladík, který měl úzký nachový lem a vůbec nespěchal, aby si zajistil místo v cirku v již beztak obsazených lavicích.

Když pretoriáni odešli pod velením centuriona, aby doprovodili mého otce i paní Tullii na nejbližší popraviště, následoval je s několika tajnými křesťany. Pretoriáni se mezi sebou radili, jak vše co nejrychleji provést, aby stihli představení v cirku, a posléze se rozhodli vyrazit k Ostijské bráně a vykonat popravu ihned u pohřebiště. Nebylo to sice úřední popraviště, ale nacházelo se již vně hradeb. „Jestliže to dřív popraviště nebylo, uděláme jej z něho my,“ vtipkovali vojáci. „Paní alespoň nemusí tapkat dlouhou cestu ve svých zlatých střevíčkách.“

Paní Tullia se ohradila, že půjde bez námahy stejně daleko jako její manžel, a v tom jí nemůže nikdo zabránit. Aby dokázala své síly, podpírala mého otce, který, sužován věkem, nepřivykly pohybu a zmámen vínem, které celou noc popíjel, aby si dodal odvahy, začal brzy při chůzi klopýtat. Jeho vystoupení v senátu však nebylo vyvoláno požitím vína nebo nějakým pomatením mysli. Svůj projev promýšlel a připravoval již dlouho před tím.

To se dokázalo při prohlídce otceva domu. Zřejmě již několik týdnů předtím znovu upravil své hospodářské záležitosti a předešlé noci spálil své účetní knihy, seznamy propuštěnců a korespondenci, kterou s nimi vedl. Můj otec byl ve finančních otázkách nesdílný a majetek svých propuštěnců nepovažoval za svůj, i když, aby je neurazil, přijímal dary, které mu z různých zemí zasílali. Teprve dlouho potom jsem zjistil, že důvěryhodným propuštěncům poslal

ve vsí tichosti velké obnosy v hotovosti k uložení, aby nebylo možno zjistit stav pozůstalosti na základě placení poplatků. Aedil s tím měl moc práce a stejně mnoho nedokázal, a ani Nero nezískal nic cenného než velké pozemky paní Tullie, které museli vlastnit v Itálii, aby si otec uchoval hodnost senátora, kromě samotného domu na Viminali a jeho cenného zařízení, jako jsou umělecké předměty a nádoby ze zlata, stříbra a ze skla.

Největší potíže způsobili aedilovi pretoriáni, kteří, poslušni Neronova okamžitého rozkazu, uvěznilo všechny obyvatele z domu, příznávající se ke křesťanství, aby nepřivodili otci ostudu. Mezi nimi byli správce a oba písaři, jejichž smrti Nero později hluboce litoval. Dohromady odvedli z domu třicet osob.

Pro mne bylo nejstrašnější to, že v té skupině byl také starý Barbus a především můj syn Jugundus. Od té doby, co si při požáru spalil nohu o roztavený kov, byl Jugundus v tak špatném stavu, že jen s námahou se dokázal pohybovat o berlích. Proto ho do cirku museli přepravit v nosítkách spolu s kojnou paní Tullie, která již byla stářím zesláblá a měla zakalený rozum. Ale i ona se ochotně přihlásila ke křesťanům, když slyšela, že tak učinila i její paní.

Nikdo z nich nechápal, proč je na něčí rozkaz odvedli do cirku, aby je potom zavřeli do stájí. Ještě cestou si mysleli, že si Nero přeje, aby se křesťané spolu s ostatními dívali, jak bude trestat žháře Říma. Pretoriáni nepovažovali za nutné jim cokoli vysvětlovat.

U Ostijské brány se prodávaly upomínkové předměty, které se podařilo uchránit před ohněm, a nacházel se tam zájezdní hostinec i se stájemi pro koně venkovanů, a i stánky s pronájmem nosítek. Otec tam náhle zastavil s odůvodněním, že ho sužuje nemilosrdná žízeň a před popravou by chtěl vínem osvěžit své zesláblé tělo. Nabídl též i pretoriánům, jako odměnu za to, že se o tomto svátečním dnu s ním i s jeho paní plahočí.

Ještě nikdy jsem neslyšel o žoldnících, kteří by odmítli nabízený pohár. I centurio souhlasil s pozváním, i když spěchal do cirku. Utěšoval se ale, že představení bude trvat až do večera.

Otec však neměl u sebe peníze, protože nebylo hodno senátora, aby u sebe nosil váček. Hostinský jednoznačně odmítl nalít jim na dluh, když slyšel, že mají být popraveni a jejich majetek se zabavuje. Tu se však objevil otcův nomenclator, jenž dříve běhal před otcovými nosítky, který nyní předstíral, že je jeden z těch,

kteří se vždy přitočí, kdekoli se něco děje, a podstrčil otci váček, do kterého paní Tullia vložila velké množství stříbrných peněz, aby je mohla ze svých nosítek podle zvyku rozhazovat přihlížejícím slavnostnímu průvodu.

Hostinský vynesl rychle ze sklepa to nejlepší víno. Chutnalo všem, petoriáni si utírali pot z čela, byl stále ještě horký podzimní den. Kolem postávalo několik tajných křesťanů, kteří otce a paní Tullii zpovzdálí doprovázeli. I ty otec pozval. I některé venkovany, kteří, nic netušíce o dnešním dnu, byli spolu se svými koši ovoce na trhu.

Po několika pohárcích paní Tullia zneklidněla a optala se, podle svého zaběhlého zvyku, zda je skutečně nutné, aby otec pil a to ještě v takové nízké společnosti. Není to hodno jeho důstojnosti, když zatím, kvůli ní, paní Tullii, i kvůli svému zdraví, vydržel takovou dobu téměř bez pití. Otec mírně odpověděl: „Drahá Tullie, pokus si uvědomit, že již nemám žádnou hodnost. Naopak, jsem odsouzen k ostudné smrti. My oba jsme blednější než ti přátelští lidé kolem, kteří byli ochotni se s námi napít. Mé tělo je slabé. Nikdy jsem se nechlubil, že jsem statečný muž. Víno mě zbaví nepříjemného zimního třesu, který cítím ve své šíji. Raduji se především, že dnes již nemusím myslet na své bolesti žaludku a na hořkou kocovinu zítřejšího dne, jejíž žalostné následky jsi vždy rozmnožila svými kousavými slovy. Ale nevzpomínejme takto, drahá Tullie.“

Nadechl se, začervenel se a dodal: „Pomysli také na ty vojáky, kteří kvůli nám přišli o tolik velikých zážitků, jak křesťané v cirku vstupují do království skrze tlamy šelem, plameny a dřevěné kříže, a vůbec přes všechno možné, co si bestiální Nero dokázal vymyslet. Víno, ženy a zpěv jsou jediným potěšením vojáků. Vůbec vám nezakáží zpívat, chlapi, když se vám zachce si zanotovat. Příběhy o ženách si nechte na večer, protože je zde moje ctná manželka. Pro mne to je den nezměrné radosti, kdy se konečně mohu setkat s dobrou zvěstí, která mi ležela v hlavě bezmála třicet pět let. Napijme se tedy, drazí bratři, i ty, má dobrá ženo, na prozáření Kristova jména. Nemyslím, že mu bude vadit toto místo i ta doba. Vždyť je ve mně mnoho zlého, hodného odsouzení. Proto tato nevinná pitka už nemůže víc rozmnožit můj dluh člověka. Byl jsem vždy slabý a sobecký. Nemám nic na obranu než to, že i on se narodil jako člověk na tuto zem, aby našel i zdráhající se ovce i se špatnou

vlnou. Matně si vzpomínám na jedno vyprávění, které jsem slyšel, jak se v noci vydal hledat jednu zbloudilou ovci a měl ji za vzácnější než celé stádo.“

Pretoriáni poslouchali se zájmem a přitakali: „Tvá slova mají smysl, urozený Maniliane. I v legii ten nejslabší a nejpomalejší určuje tempo pochodu a způsob boje. Nemůžeme přeci nechat v nouzi zraněné nebo nepřitelem obklíčené druhy, i když hrozí nebezpečí, že celá manipula bude zničena. To by byla zrada. A Řím nezrazuje!“

Začali si navzájem prohlížet jizvy a vyprávět o svých hrdinných činech v Británii, Germánii, Podunají i v Arménii, za které byli povoláni do hlavního města za pretoriány. Centurio, který byl až na březích Eufratu, praštil svým hliněným pohárem do stolu a rozkřičel se:

„Na smrt Parthů a na čest Římanů, nebo vám vyrazím všechny zuby, vy pardálové. Skutečné bezpečnosti Řím nikdy nedosáhne, dokud nepokoří Parthy. Do té míry Corbula znám. Pohár na Corbula, vy kverulanti!“

Otec poznamenal, že nemá nic proti tomu připít si na Corbula, protože on je, jak slyšel, čestný muž a namáhá své tělo stejně, ba i víc, než svoje legie. Jen by si přál, aby se tentokrát nepřipíjelo na ničí smrt, ani Parthů, aby pretoriáni ctili, že je to jeho poslední víno.

Centurio zaraženě zmlkl, pohlédl k obloze, aby se podíval podle slunce, kolik už uplynulo času. Otec využil té příležitosti pro sebe, otočil se k paní Tullii a otázel se jí:

„Proč jsi se prohlásila křesťankou, když ve skutečnosti nevěříš v Ježíše Nazaretského, Božího Syna a Vykupitele světa? Nejsi pokřtěna. Hodů lásky jsi se účastnila rozmrzele, jen abys splnila povinnosti paní domů, aniž jsi ochutnala chléb a víno požehnané v Kristově jménu. Je mi líto, že pro nic za nic budeš zahubena. Vážně jsem si myslel, že jako vdova můžeš prožít ještě sama pro sebe příjemný život. Jistě bys našla nového a lepšího muže, když jsi stále v mých očích stejně krásná, bez ohledu na věk, zachovalá a kromě všeho bohatá. Myslím, že v tvých pokojích by začaly hned po době smutku závody nápadníků. Ne, nebyl jsem ve svém myšlení žárlivý, protože tvé štěstí mi je důležitější, než moje touha. Ale na Kristu a jeho království jsme se nikdy neshodli.“

Paní Tullia vyjela: „Myslím, že jsem stejná křesťanka jako ty křesťan, Marku, zemřeli-li pro čest Kristova jména. Majetek i cenné

věci jsem rozdala chudým, podle tvé vůle, když jsem nedokázala vydržet tvé nesnesitelné výčitky. Nevšiml sis, že jsem ti jediným slovem nic nevyčetla, i když jsi svou tvrdošíjností v senátu dokázal naše jméno zostudit. Na tvé nerozumné chování mám svůj názor, ale v této chvíli držím rozumně jazyk za zuby, abych ani nepatrně nerozčílila tvoji mysl.“

Zjihla, objala otce kolem krku, políbila ho a setřela mu slzy z tváří, ujišťujíc ho: „Nebojím se smrti, když smím zemřít s tebou, Marku. Neunesla bych pomýšlení, že bych zůstala vdovou po tobě. Jsi jediný muž, kterého jsem kdy doopravdy milovala, i když jsem se stačila dvakrát rozvést a jednou doprovodit k hrobu manžela, než jsem tě opět našla. Krutě jsi mnou kdysi pohrdl, nehleděl jsi na moje city. Cestovala jsem za tebou až do Egypta. Pravda, má cesta měla ještě i jiné důvody, ale i ty jsi měl s sebou na své cestě po Galileji nějaké židovské děvče, a kromě toho tu hnusnou Řekyni Myrinu, o jejíž slávě mě nikdy nepřesvědčíš, i když jsi jí nechal vztyčit pomník v Myrině. Ale i já měla svoje slabosti. Hlavní věc však je, že mě miluješ a mluvíš o mně hezky, i když mám již obarvené vlasy, zarostlou bradu a pusy plnou zubů ze slonové kosti.“

„To jsi mi dokázala docela dobře utajit,“ divil se otec. „Něco takového bych si ani nepředstavil, protože tvé zuby jsou pro mě stále jak perličky, jako kdysi v Baiích, když kvetly růže. Moji mysl tíží, jak jsme se tam chovali bez ohledu na tvého manžela. Jedinou mou obhajobou je, že v záplavě světla a tvých polibků jsi mi přísahala, že jsi ho nikdy nemilovala a vzala sis ho pouze na naléhání své rodiny a slíbila jsi se s ním co možná nejdříve rozvést. Se splněním svého slibu jsi však nespíchala, až já musel odcestovat do Alexandrie, abych neznemožnil tvoje postavení ve společnosti.“

V objetí se ponořili do vzpomínek na všechno krásné, co spolu prožili. Paní Tullia slíbila kát se za uplynulý život, když otec toto od ní usilovně požadoval. I když připustil, že jejich vzpomínky na Baie jsou stále příliš sladké, než aby jich litovali. A cítil se opět mladý, když si vzpomněl na tamní růže.

Když si tak povídali, mladý křesťan, který měl na své tunice nachový okraj, zeptal se vínem povzbuzeného centuriona, zda má příkaz uvěznit ostatní křesťany. Centurio to rázně odmítl a prohlásil, že dostal rozkaz, co nejtajněji popravít mečem jenom mého otce a paní Tullii.